

sakarya üniversitesi ilahiyat fakültesi dergisi 3/2001

dinler tarihi

PAVLUS'A GÖRE

"DİRİLİŞ" VE "RUHUN ÖLÜMSÜZLÜĞÜ" MESELESİ

Ali ERBAŞ*

Summary

The main themes in Paul' eschotology are the died and living men. According to him, the living men are transformed into immortal bodies and the died men, in the time of Christ' return, are resurrected as heavenly undecaying bodies. Paul insisted that human being consist of spirit and body. The body ceas to exist with the death. The spirit is immortal and when the body die it leave the body; then it return it's body that waits in the heaven. It seems that in understanding of human Paul, under the effect of Plotinus.

Dirilme (resurrection) kelimesi Latince "tekrar görünmek" veya "yeniden kalkmak" anlamına gelen "**resurgere**" kelimesinden gelmektedir. Resurrection, cismânî ölümden sonra hayata bir dönüş işidir. Bütün dinler, sürekli bedenî değişiklikler içinde, ruhun ölümsüzlüğüne, öldükten sonraki hayata veya tenâsüh akidesine inanmaktadırlar. Sadece Yahudilik, Hıristiyanlık, İslam ölümlle kaybolan bedenden sonra, aynı bedeninin sahibi ile yeniden dirilme şeklinde ölümlerin dirileceği doktrinini kabul etmektedir. Yine de bu konudaki vahiy, Eski Ahit'de noksan ve tederîcî olarak verilmiştir. Aslında işlenen fikir şudur: Yaratan Allah diriltmeye de kâdirdir. İsa zamanında bu inancı sadece Sadukîler kabul etmiyorlardı. İsa'nın, hayatında gösterdiği "Diriltme Mucizeleri"¹, onların bildiği bir hayata dönüştü ve bu dirilmeler onları yeni bir ölüme karşı da korumuyordu. Bu mucizelerin gerçekte, bütün diğerleri gibi, insanları iman etmeye teşvik sadedinde Tanrı'nın âyetleri olarak yorumlanmaları gerekir. Fakat Mîlâdî 30 yılının Paskalya sabahında İsa'nın dirilmesi ve ölümlerin âhir zamanda dirilmeleri ayrı bir problemdir. Çünkü bu, cismânî olan kimselerin ruh ve

* SAÜ. İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Doç. Dr.

1 Jaire'nin kızının dirilmesi konusunda bkz., Markos, 5: 21, 42; Dul kadın Naim'in oğlunun dirilmesi konusunda bkz., Luka, 7: 11-17; Lazar'ın dirilmesi konusunda bkz., Yuhanna, 11.

bedenle yeni bir hayata başlamalarını göstermektedir. Burada "İsa'nın dirilmesine iman"ın, Hıristiyanlığın esasını teşkil ettiğini ifade etmek gerekir.²

"Ölülerin Dirilişi" ve "Ruhun Ölümsüzlüğü" konuları, Hıristiyan eskatolojisinin, üzerinde en fazla durduğu hususlardan biridir. Hıristiyanlık'ta iman nokta-i nazarından en önemli yeri işgal eden sakramentlerin, özellikle de vaftizin uygulanış gayeleri anlatılırken, bu iki konu sürekli gündemde tutulur ve aralarında bir sebep-sonuç ilişkisi kurulur. Ruhun ölümsüzlüğü ve ölülerin dirilişi konusuna sinoptik inciller çok nadir temas etmesine rağmen, Hıristiyanlık tarihinin Hz. İsa'dan sonra en büyük şahsiyeti olan Pavlus'un, bazı topluluklara yazmış olduğu Mektupları'nda bu konuya dikkat çekecek şekilde fazlaca yer verilmektedir.

Pavlus ikinci misyonerlik seyahati boyunca Selanik şehrinde bir grup insanı hıristiyanlaştırır ve orada hıristiyan bir toplum meydana getirir.³ Selanik'ten Atina'ya⁴ sonra da Korintos'a⁵ geçer ve oraya varınca Selanik'te yeni hıristiyan olmuş kimselerin putperestler tarafından zulme uğradıklarını haber alır.⁶ Pavlus onlara yardım edecek güce sahip olmadığı için⁷ öğrencisi Timoteos aracılığı ile bir mektup gönderir.⁸ Bu, Pavlus'un Selaniklilere birinci mektubudur ve içerisinde genellikle "ölülerin dirilişi" mevzuu etrafında "*İsa'nın Tekrar Gelişi*", "*Tanrı'nın krallığı*" ve "*inançsızların âkabeti*" gibi hususları ele alarak, görmüş oldukları zulme karşı onları teselli etmeye çalışır. Daha sonra Korintoslulara gönderdiği mektuplarda da bu konulara sık sık temas eder. Şimdi Pavlus'un bu konuları nasıl işlediğine kısaca bir göz atalım.

Mesih'in Dönüşü (Paraousia)

İsa'nın Dirilişi konusu Hıristiyan iman kredosunun merkezinde yer alır ve mihenk taşı oluşturur.⁹ Nitekim Pavlus bu hususu belirtmek için şu ifadeleri kullanmıştır: "Eğer Mesih'in ölümden dirildiği duyuruluyorsa, nasıl oluyor da aranızda bazıları ölümler dirilmez diyor? Eğer ölümler dirilmezse, Mesih de dirilmemiştir. Eğer Mesih dirilmemişse, bizim vaazımız ve imanımız da boştur. Ve bizim Tanrı'yla ilgili tanıklığımız da yalan olmuş olur".¹⁰

2 Albert M. Besnard-O, Clément-Roger Mehl, *Hıristiyan İlahiyatı*, Çev. Mehmet Aydın, Ankara 1983, s. 154.

3 Rasullerin İşleri, 17:1-9.

4 Rasl. İşl., 17:15-34.

5 Rasl. İşl., 18:1-17.

6 Selanik I, 2:14.

7 Selanik I, 2:18.

8 Selanik I, 3:2-3.

9 Joseph Doré, "*Resurrection de Jesus*", Dictionnaire des Religions (Sous la direction de Paul Poupard), Paris 1993, II, 1707.

Metinde bahsedilen bu dirilme, çarmıh şaşkınlığından sonra, havarilerin aksiyonunu başlatan târihî bir olaydır. Bu olay, havarilerin vaazlarından önce olmuştur. Bu dirilmenin târihî mevsûkiyeti doğrudan doğruya İnciller'de, Rasullerin İşleri'nde, mektuplarda nakdedilen "boş mezar" ve ortak olarak yenilen yemekte bir çok defa görünmesiyle ilgili şahadetlerine dayanmaktadır.¹¹ İsa'nın bu dirilmesi, ölümlerin dirilmesinin bir teminatıdır.¹²

Selaniklilere birinci mektubunun başından itibaren¹³ Pavlus, Selanik hıristiyanlarına, putlara tapmayı bırakıp Hayy olan Tanrı'ya dönmelerini; gelecek gazaptan kendilerini kurtaran ve ölümlerden dirilttiği Oğlu İsa'yı beklemelerini tavsiye eder. Bu sebeple hıristiyanlar Mesih'in dönüşünü, her an gelebilir düşüncesiyle beklemektedirler. Pavlus, mektubunun devamında "*Parausia*" diye isimlendirilen "Mesih'in dönüşü" olayını dört yerde ele alır.¹⁴ Bu dönüşün, Tanrı'nın Krallığı'nın başlangıcında meydana geleceğini belirterek,¹⁵ "ta ki Rabbimiz İsa'nın bütün mukaddesleriyle beraber gelişinde, Tanrı ve Babamızın huzurunda yüreklerinizi kutsiyette sabit kılsın"¹⁶ diyerek, hitap ettiği insanlar için dua etmektedir.

Pavlus, Mesih'in dönüşünün çok yakında olacağını ve kendisinin de daha hayatta iken bu geliş karşılacağını şu cümlelerle belirtmektedir: "Rabbin sözüne dayanarak size şunu bildiriyoruz: Biz, yaşamakta olanlar, Rabbin gelişine dek diri kalacak olanlar, hayata gözlerini kapamış olanların önüne asla geçmeyeceğiz. Çünkü Rabbin kendisi yüksek nidâ ile, baş meleğin sedâsı ile ve Tanrı'nın borusu ile gökten inecek, ve önce Mesih'e ait ölümler dirilecek. Ondan sonra biz yaşamakta olanlar, onlarla birlikte Rabbi havada karşılamak için bulutlar içinde alınıp götürüleceğiz ve böylece sonsuza dek Rab ile beraber olacağız. İmdi bu sözlerle birbirinizi teselli edin. Kardeşler! Bu olayların zaman ve tarihlerine dair size yazmaya gerek yoktur. Çünkü siz de çok iyi bilirsiniz ki, Rabb'in günü, gece hırsız nasıl gelecekse öyle gelecektir".¹⁷

10 Korintos I, 15: 12-15.

11 Bkz., X. Leon Dufour, *Resurrection de Jésus et Message Pascal*, Paris 1972.

12 Besnard-Clément-Mehl, a.g.e., s. 154.

13 Selanik I, 1:9-10.

14 Selanik I, 2:19; 3:13; 4:15; 5:23.

15 Selanik I, 2:12.

16 Selanik I, 3:13 ve bkz., 5:23.

17 Selanik I, 4:13-18 ve 5: 1-2; İsa'nın Dirilişi konusunda bkz., F.-X. Durrvell, *La Resurrection de Jesus Mystere de Salut*, Le Puy, 1954; H. Schlier, *La Resurrection de Jesus-Christ*, Mulhouse 1969; H. Bourgeois, *Je crois à la Resurrection du Corps*, Paris 1981; M.-J. Nicolas, *Théologie de la Rasurrection*, Paris 1982.

Pavlus Mesih'in dönüşünün daha önce Tanrı'nın Krallığı'nın başlangıcında gerçekleşeceğini belirtmesine, yukarıdaki cümlelerde ise onun dönüşünün yaklaştığını ve gece hırsızının gelişi gibi geleceğini söylemesine rağmen, aşağıdaki cümlelerde bu dönüşün daha geç olacağını belirtmektedir. "Rabbimiz İsa Mesih'in gelişine ve onunla birlikte olmak üzere toplanmamıza gelince, kardeşler size rica ediyoruz, Rabb'in gününün gelmiş olduğunu ileri süren herhangi bir ruh, bir söz ya da bizden gelmiş gibi gösterilen bir mektup aklınızı hemen karıştırmayın. Çünkü imandan dönüş ya da isyan başlamadıkça mahvolacak olan o, yasa tanımaz adam ortaya çıkmadıkça o gün gelmeyecektir"¹⁸ cümlelerinden bu anlaşılmaktadır.

Görüldüğü gibi, Pavlus'un Mesih'in dönüşüne dair umutları değişmemekle birlikte, bu düşüncenin cihetleri değişmektedir. Bu düşüncenin cihetlerinin değişmesine sebep olan olaylar, Selanik'teki ölümler ve kendisinin de ölüm tehlikesi geçirmiş olmasıdır.¹⁹

Ölümlerin Dirilişi

Selanikliler Pavlus'a, Mesih'in dönüşüyle başlayacak olan krallıktan, Mesih gelmezden önce ölenlerin nasıl faydalanacağını sormaktadırlar. Muhtemeldir ki Pavlus, İsa'nın dönüşünün gerçekten çok kısa bir zaman içinde olacağına inanmış, bu problemi onlarla ele alıp inceleme konusunu hiç düşünmemişti. Aşağıda, mektubundan verilen örnek cümleler bu hususu ortaya koymaktadır: "Kardeşler! Umutsuzluk içinde yaşayan diğer insanlar gibi kederlenmemeniz için, hayata gözlerinizi kapamış olanlarla ilgili olarak bilgisiz kalmanızı istemiyoruz. İşte böylece Tanrı, İsa'ya bağlı olarak hayata gözlerini kapamış olanları da onunla birlikte geri getirecektir."²⁰

Görüldüğü ki, Pavlus'a göre İsa'nın dönüşü sırasında, İsa'ya bağlı olarak ölenler dirilecekler ve Mesih'i karşılamaya gitmek için dirilere katılacaklardır. O anda henüz hayatta olanlarla münasebet kurma noktasında hiçbir bakımdan engellenmiş de olmayacaklardır.

Fakat Pavlus ölümlerin dirilişini nasıl tasvir etmektedir? Ölümsüz bir ruhun kendi bedenini tekrar bulacağını düşünmekte midir?

Pavlus bu noktada Daniel'den gelen geleneği takip etmektedir. Ona göre ölüm ile tamamiyle görünmez olacak olan insan yeniden hayata dönecektir. Bunlar dirileceklerdir.²¹ Dirilecek olan bu kimselere Pavlus "*uyuyanlar*" demektedir.²² Onlar

18 Selanik II, 2: 1-4.

19 E. P. Sanders, *Paul*, Oxford New York, Oxford University Press 1991, s. 33.

20 Selanik I, 4:13-14.

21 Selanik I, 4:16.

Tanrı'nın yanında ölümsüz ruhlarıyla yaşamaktadırlar. Mesih'in, Tanrı'nın Krallığı'nı başlatmak için geldiğinde uyumakta olan bu insanlar, beden ve ruh olarak kalkacaklar ve dirileceklerdir. Tanrı'nın yeni toplumunu kurmak için hayatta olanların grubuna katılacaklardır.

Pavlus Selanikilere teselli verirken insanda üç temel unsurun mevcut olduğunu dile getirmektedir. Bunlar, *ruh, can ve bedendir*. "Rabbimiz İsa Mesih'in gelişinde bütün ruhunuz, canınız ve bedeniniz kusursuzca korunsun"²³ sözüyle buna işaret etmektedir. Bazı İncil yorumcuları bu konuda bir çok tartışmalara girmişler ve neticede Pavlus'un burada ruh, can ve bedeni reel olarak ayırmaksızın, insanın farklı görünümünü düşündüğü noktasına varmışlardır. Hıristiyan ilahiyatçıları bunu makul karşılamaktadırlar, ancak Pavlus'un "tabiat aracılığı ile ölümsüzleşen bir ruh" fikrini savunan Platoncu felsefeyi benimsediğine dair hiç bir belirtinin olmadığını ve Stuaacı felsefe taraftarları gibi, insandaki ruh ve beden ayırımını, ruhun ölümsüzlüğünü delil göstererek değil, şartsız kabul ettiğini vurgulamaktadırlar.²⁴

Tanrı'nın Krallığı

Tanrı'nın Krallığı noktasında Pavlus'un kendi içinde bir çelişkiye düştüğü Hıristiyan ilahiyatçıları tarafından anlaşılmış ve şu soruları sormak zorunda kalmışlardır: Tanrı'nın Krallığı'nın başlangıcını eğer Mesih'in dönüşü gösterecekse -ki Pavlus böyle söylüyor -,²⁵ o zaman daha gelmemiş olan bu krallığı Pavlus nasıl tasvir ediyor? Bununla söz konusu olan salt semâvî bir krallık mı, yoksa Daniel peygamberin düşündüğü gibi yeryüzünde gerçekleşecek bir krallık mıdır?

Hıristiyan ilahiyatçıları aşağıdaki sebepleri göz önünde bulundurarak ikinci varsayımı daha gerçekçi bulmaktadırlar.²⁶ Şöyle ki:

Mesih'in dönüşünden bahsetmek için Pavlus Grekçe **Parousia** terimini kullanmaktadır. Yetmişler Tercümesinde çok nadir bulunan bu terim Kitab-ı Mukaddes'in İbranice nüshasına uygun düşmemektedir. Tanrı "*gelecek*" tir düşüncesi şayet Eski Ahit'de sıkca söz konusu edilseydi, bu düşünce asla bir "ad" manasına gelen **Parousia**

22 Selanik I, 4:13-15. "Ölmek" in karşılığı olan kelime Yunanca'da "uyumak" anlamında kullanılmaktadır. Yeni Ahid tercümelerinde "uyuma", "ölme" diye çevirilir.

23 Selanik I, 5:23.

24 Marie-Emille Boismard, *Faut-il Encore Parler de "Resurrection"?*, Paris 1995, s. 44.

25 Selanik I, 2:12.

26 Bkz., Dom Jacques Dupont, Ege Kristoi, *L'union avec le Christ Suivant Saint Paul*, Paris 1952, s. 49; A. Deissmann, *Licht Vom Osten, Das Neue Testament Und die Neuentdeckten Texte der Hellenistisch-römische Welt*, Tübingen 1923, s. 314-320.

terimi ile değil, belirgin bir fiil ile açıklanmış olurdu. Aksine "**Parousia**" teknik bir terimdir ve bir tören sebebiyle bir kralın veya bir imparatorun şehre gelişini belirtmek için kullanılabilir. Pavlus ayrıca Mesih'in dönüşü anında henüz hayatta olan ve dirilmiş olan hıristiyanların havada onu karşılamaya götürüleceklerini²⁷ ifade etmektedir. Bu kelimeyi, şehirlerinden birine bir kralın görkemli bir girişinin törensel yönünü tasvir etmek için kullanmaktadır. Halk ellerinde çiçekler, taşlar ve yapraktan yapılmış süsler taşıyarak şehrin belli bir mesafesine kadar hükümdarı karşılamaya giderdi. Ayrıca onun şerefine bir muhafız alayı şehirde onu karşılardı.²⁸ Buna benzer bir sahne Yuhanna İncili'nde de geçmektedir ve orada İsa'nın İsrail'e görkemli bir girişi ve bu girişi esnasında "İsrail Kralı" olarak alkışlandığı dile getirilmektedir.²⁹

Hıristiyan ilahiyatçıları Pavlus'un, "Rabbin Krallığı" nı Mesih'in tekrar gelişiyile gerçekleşeceğini³⁰ belirtmesindeki ısrarını nasıl anlamak gerektiği hususunu tartışmaya açmaktadırlar. Onlara göre yakın bir gelecekte Mesih görkemli girişini yapmak için kabrinden dirilişinden beri ikamet etmekte olduğu gökten inecektir. O anda ölümler dirilecekler, hayatta olanlar ve dirilmiş olanların hepsi, onunla beraber göğe gitmek için değil, görkemli bir muhafız alayı ile beraber onunla yeryüzüne gelmek için onu havada karşılayacaklardır. Pavlus bu konuda Daniel'in "*eskatolojik krallığın yeryüzünde gerçekleşeceği düşüncesi*"ni³¹ muhafaza etmektedir. Nitekim İsa'nın öğrencileri de "Ascension" günü (İsa'nın göğe çıktığı gün) Mesih'e "Ya Rab, İsrail'e krallığı bu zamanda mı iade edeceksin?"³² diye sormuşlardır. Şüphesiz bu toprak, ilahi bir lütfâ dönüşmüş olacak,³³ çünkü hıristiyanlar Rablerini karşılamak için havalara yükselecekler. Pavlus burada bu hususu zımnen kabul etmekte ve Korintoslulara I. Mektup'da bunu açıkca doğrulamaktadır.³⁴ Buna göre, Tanrı'nın krallığı yeryüzünde gerçekleşecektir. Pavlus, biraz sonra Korintoslulara I. Mektubunda da göreceğimiz gibi bu fikirden vazgeçmemekte ve hatta düşüncesini bu kesin nokta üzerinde daha da ilerletmektedir.

İnançsızların Akıbeti

Pavlus, İsa'nın dönüşü sırasında ölü durumda olan inançsızların akıbetinden açıkca bahsetmektedir. Selaniklilere I. Mektubu'nda "*ümidi olmayanlar*"dan ve

27 Selanik I, 4:17.

28 Bkz., Josephe Filavius, Ant., XI, VIII, 4; GJ, VII, 100-103.

29 Yuhanna., 12:12-15.

30 Selanik I, 4:15-17.

31 Daniel, 12:2.

32 Rasl. İsl., 1:6.

33 Selanik I, 2:12.

34 Korintos I, 15:50 ve bkz., Romalılara Mektup, 8:19-22.

"Rab'de uyuyanlar"dan söz etmişti.³⁵ Buradan hareketle Hıristiyan ilahiyatçıları, "acaba inançsızlar için de bir diriliş var mıdır?" tarzında bir soruyu gündeme getirmektedirler. Neticede Pavlus'un burada Daniel peygamber gibi düşünmekte olduğunu³⁶ ve onların dirilmeden "ölüler" halinde kalacaklarını ima ettiğini vurgulamaktadırlar. Ancak kimileri Pavlus'un burada inançsızların dirilmeyeceğini kesin bir dogma haline getirmediğini, bunun sadece bir tahmin olduğunu ve Selanikilere mektubunu yazdığı sırada onun böyle bir dirilişi düşünmediğini belirtmektedirler³⁷.

İsa'nın dönüşü sırasında yaşamakta olan inançsızlara gelince, bunlar Tanrı'nın gazaba gelmesine sebep olacaklar³⁸ ve ânî bir helâke uğrayacaklardır.³⁹ Pavlus'un Selanikilere I. Mektubu'nun 5:1-3. cümleleriyle Luka'nın 21:34-35. cümleleri bu konuda benzerlik arz etmektedir. Burada da günahkarların ve inançsızların ânî bir felâkete uğrayacaklarından bahsedilmektedir. Eski Ahid'in Tekvin Kitabı'nda da benzer bir ifade bulunmaktadır.⁴⁰ Ancak buradaki helakten maksat "tûfân"dır. Luka da ayrıca böyle bir tûfana telmihte bulunarak, bunun inançsızları yutacağından söz etmektedir.⁴¹ Pavlus da inançsızların tufana benzer bir felâketle helak olacaklarını, ancak Mesih'e bağlı olanların onun vesilesiyle kurtulacaklarını⁴² belirtmektedir.

Diriliş Esnasında "Beden" Problemi

Pavlus, Korintoslulara I. Mektubunda ölümlerin dirilişini tekrar gündeme getirmekte ve şöyle demektedir: "Fakat biri diyecek: Ölümler nasıl dirilirler ve ne çeşit bir bedenle gelirler?." ⁴³

Pavlus, tartışmaya açtığı bu soruyu yine kendisi cevaplandırır: "Onlar tabîi beden olarak ekilir ve rûhânî beden olarak dirilirler. Tabîi beden olduğu gibi rûhânî beden de vardır". ⁴⁴

Pavlus, Grek felsefesine ait olan "*ruh*" ve "*beden*" arasındaki farkı kabul etmektedir. Dünyadaki hayat boyunca, can (âme) ile yaşayan beden, dirilişten sonra ruh (esprit) ile yaşayacaktır. O, burada can manasına gelen ruhun ölümsüzlüğünü

35 Korintos I, 4:13-18.

36 Daniel, 12:2.

37 Boismarde, a.g.e., s. 46.

38 Selanik I, 1: 10.

39 Selanik I, 5:3.

40 Tekvin, 7:23.

41 Luka, 17:26-27.

42 Selanik I, 1:10.

43 Korintos I, 15:35.

44 Korintos I,15:44.

zımnen kabul etmiş olmaktadır ve ona göre ruh için diriliş sadece yeniden bir beden bulmaktır ki, bu da Mesih'in dönüşü sırasında olacaktır.⁴⁵

Grekçe, **sōma** kelimesi ruhun zıddı olan, insânî beden manasına gelmektedir. Esasında bu ikinci derecede bir manâdır ve felsefi bir düşünceden gelmektedir. Günlük ifâdede kelimenin daha az belirgin bir anlamı vardı. Homeros zamanında kelimenin "ölü beden, kadavra", daha sonra ise "canlı varlık, insan veya hayvan" manalarında kullanıldığı ifade edilmektedir. Böylece "**to son sōma**" deyiminin "senin şahsın" yani "sen" anlamlarına geldiği belirtilmektedir. Aynı şekilde "**doula kai eleuthera sōma**" ifadesi de "köle olan varlıklar ve hürler" manasına gelmektedir.⁴⁶

Pavlus bu konunun daha iyi anlaşılması için günlük çiftçilik hayatından örnek vermekte ve **sōma** kelimesini beden manâsına kullanmaktadır.⁴⁷ Fakat burada bu kelimeyi "ruh'un zıddı" anlamına gelen bir "beden" değil de, "varlık" olarak tercüme etmek gerektiği ifade edilmektedir. Korintoslulara Mektubu'nda Pavlus, olacak olan diriliş açıklamak için, dünyevî **sōmatalar** ve semâvî **sōmatalar** arasında mevcut olan zıtlığa işaret eden başka bir karşılaştırma yapmaktadır.⁴⁸ Birinciler insanları, çiftlik hayvanlarını, kuşları ve balıkları;⁴⁹ ikinciler ise güneşi, ayı ve tüm yıldızları ihtiva etmektedir.⁵⁰ Burada çoğul olarak kullanılan **sōmata** kelimesi "ruh'un zıddı" manasına gelen "bedenler" i belirtmemekte, birinci örnekteki gibi "varlıklar" diye tercüme edilmektedir: Dünyevî varlıklar olduğu gibi semâvî varlıklar da vardır. Pavlus aynı düşünceden hareketle her iki örnekte de⁵¹ "**sōma**" kelimesine "beden" değil, "varlık" manasını yüklemektedir.

Pavlus mektuplarında "bedenler" in dirilişinden değil, "ölüler" in dirilişinden bahsetmektedir.⁵² "Bu 'ölüler' dirileceklerdir"⁵³ demektedir. Ayrıca o, ölüleri belirtmek için "**uyuyanlar**"⁵⁴ tabirini kullanmaktadır. Pavlus'un burada müstakil bir formül ortaya koymayıp, Grek semitik düşüncesine ve Daniel'in metoduna⁵⁵ bağlı kaldığı belirtilmektedir. İnsan, diriliş sırasında kalkmak için tüm haliyle uyanır. Ancak Grek

45 Boismard, a.g.e.,s. 54.

46 A. Bailly, *Le Dictionnaire Grec-Français*, Paris 1928.

47 Korintos I, 15:36-37.

48 Korintos I, 15:40-41.

49 Korintos I, 15:39.

50 Korintos I, 15:41.

51 Korintos I, 15:35, 44.

52 Korintos I, 15:12, 21,42.

53 Korintos I, 15:32, 35, 52.

54 Korintos I, 15:6, 18, 20.51; Selanik I, 4:13-15.

55 Daniel, 12:2.

düşüncesindeki "diriliş" anlayışında "Tanrı'nın yanında hayatını devam ettirecek bir ruh" anlayışı mevcut değildir. Pavlus bu meseleyi, ölümlerin dirilemeyeceğini iddia eden bazı Hıristiyanların⁵⁶ şüphecilikliğini gidermek için de söz konusu yapmaktadır. Bu kişiler bedenlerin dirilişini değil, ölümlerin dirilişini inkar etmektedir. Pavlus ise onlara alaylı tarzda bir cevap verir: "Eğer ölümler dirilmiyorsa, yiyelim ve içelim, zira yarın öleceğiz"⁵⁷. Burada Hıristiyanlığa ihtida eden Epikürcülere ve Yahudi mezhebi mensubu olan Sadukîlere telmihte bulunmaktadır. Onlara göre ruh ölümsüz değildir ve ölümden sonra artık hayat yoktur. "Dünya hayatı bittikten sonra artık hiç bir ceza bizi yakalayacaktır, o halde hayattan faydalanalım" demektedirler. Bunlara cevap olarak Pavlus, onların ruhlarının ölümsüz olduğunu ve fizikî olarak öldükten sonra bu ruhun cezalandırılabilceğini söylemektedir. Yani ona göre insan tamamıyla görünmez olduktan sonra bir gün yeniden hayata gelecek ve cezalandırılacaktır. Netice olarak Tanrı ölüme hayat nefesi üfürür, insan bütünüyle toz içinde uyanır ve Mesih'in kendisini hayata geri çağıracağı günü bekler. Ölümsüz bir ruh'un bir beden bulacağı noktasında herhangi bir sorun yoktur.⁵⁸

Teologlardan bazılarının göre Pavlus'un kullandığı "uyumak", "uyanmak", "kalkmak" ve "yeniden yaşamak" gibi ifadeler, semitik antropolojiyi çağrıştırmakta ve "dirilişe iman" konusu içerisinde yer almaktadır. Bunlar Pavlus'un, ölümün dirilişle ilgili sözlerinden "bedeniyle beraber bütünüyle bir diriliş"i anlamaktadırlar.⁵⁹

Dirilişin Niteliği

Pavlus "ölüler nasıl dirilirler ve ne çeşit bir bedenle gelirler?"⁶⁰ tarzında gelebilecek bir soruyu daha kolay cevaplandırabilmek için iki misal vermektedir. Birinci misal çiftçilik hayatı ile ilgilidir ve "Ey akılsız, senin ektiğin şey ölmedikçe dirilmez ve bir şey ektiğin zaman, hasıl olacak bedeni değil, fakat belki buğdayın ya da ötekilerinden birinin çıplak tanesini ekersin; fakat Allah ona dilediği gibi bir beden ve tohumların her birine kendi bedenini verir"⁶¹ sözleriyle bunu formüle etmektedir.

Burada tohumları ekme ve diriliş arasında bir benzerlik kurulmaktadır. Her iki olayda da ölüm ve hayatın bir esrarı söz konusudur. Toprağa ekilen tohumun

56 Korintos I, 15:12.

57 Korintos I, 15:32. Aynı husus İşaya 22:13'de de

58 Boismarde, a.g.e., s. 54-56.

59 Emille Peuch, *La Croyance des Essenians en La Vie Future, Immortalité, Resurrection, Vie Eternelle? Histoire d'un Croyance dans le Judaïsme Ancien, La Resurrections des Morts et le Contexte Scripturaire*, Paris 1993, s. 267.

60 Korintos I, 15:35.

61 Korintos I, 15:36-38.

yeşermiş bir bitki olarak doğmadan önce çürüdüğü gibi, toprakta kadavra olarak bulunan bir insan da yeni bir varlık olarak doğmadan önce çürür.⁶²

İkinci misal, kozmozun meydana getiren varlıkların çeşitliliğini göstermektedir:

"Her et aynı et değildir; fakat insanların eti başka ve hayvanların eti başka ve kuşların eti başka ve balıklarınki başkadır. Semâvî bedenler ve dünyevî bedenler de vardır; fakat semâvîlerin izzeti başka ve dünyevîlerinki başkadır. Güneşin izzeti başka ayın izzeti başka ve yıldızların izzeti başkadır; çünkü izzette yıldız, yıldızdan farklıdır".⁶³

Pavlus, ister yerde yaşasınlar, isterse göklerde yaşasınlar, varlıklar arasındaki farklılık konusunda ısrar etmektedir. Fakat dünyevî varlıklarla semâvî varlıklar arasında daha özel bir fark bulunmaktadır. Pavlus'un sözünden okuyucu, yerde gömülü olan cesedin tabiatı ile topraktan kalkacak olan, yani dirilen kimsenin tabiatı arasında bir farkın olduğu anlamını çıkarabilir, yani "toprağa konan dünyevî bir varlık tamamen farklı bir varlık olarak kalkacaktır" gibi bir düşünceye sahip olabilir.⁶⁴

Pavlus mektubunda ölümlerin dirilişinin niteliğini belirtmeye devam etmektedir:

"Ölümlerin dirilişi de böyledir. Beden çürümeye mahkum olarak ekilir (gömülür), çürümez olarak diriltir; düşkün olarak ekilir (gömülür), güçlü olarak diriltir; tabîi beden olarak ekilir (gömülür), rûhânî beden olarak diriltir. Tabîi beden olduğu gibi rûhânî beden de vardır".⁶⁵

Bu sözlerden anlaşıldığına göre ekilen tohum da, toprağa konulan ceset de çürüten bir varlıktır. Bunların çürümeye karşı koyacak güçleri yoktur. Topraktan kalkacak olan, yani dirilecek olan kimse, çürümemiş olan varlıktır. Onun sahip olduğu güç, çürümesini önlemiştir.

Dirilişin Canlandırıcı Prensibi: Mesih

Pavlus dirilişi, canlandırıcı prensibi Mesih olan yeni bir yaratılış olarak takdim etmektedir ki, o burada Mesih'i "yeni Adem" diye tanıtmaktadır. Şöyle ki:

"Tabîi beden olduğu gibi rûhânî beden de vardır. Böyle de yazılmıştır: 'İlk insan Adem, yaşayan can oldu'.⁶⁶ Son Adem, diriltiren ruh oldu. Fakat rûhânî değil, ancak tabîi olan öncedir. Rûhânî olan ondan sonradır. İlk adam yerden, yani topraktan, ikinci adam göktendir. Topraktan olan nasılsa topraktan olanlar da öyledirler. Ve topraktan olanın suretini taşıdığımız gibi semâvî olanın suretini de taşıyacağız".⁶⁷

62 Yuhanna, 12:24.

63 Korintos I, 15:39-41.

64 Boismard, a.g.e., s. 58.

65 Korintos I, 15-42-44.

66 Bkz., Tekvin, 2:7.

67 Korintos I, 15:44-49.

Bütün bu cümlelerle Pavlus, esasında insanlığın dirilişinin niteliğini anlatmaya devam etmektedir. Bir beden ve bir ruh'tan meydana gelmiş olan bu varlık "*topraktandır*"⁶⁸ ve tekrar toprağa dönecektir.⁶⁹ Yakın bir gelecekte o, "*canlandırıcı soluk*" olan Mesih'in etkisiyle tamamen biçim değişikliğine uğramış bir varlık olarak kalkacaktır. O artık ne tozdan, ne de topraktan değil, ışığa dönüşmüş olarak çürümez bir semâvî maddeden oluşmuştur. Pavlus bu şekilde perspektifi daha da genişleterek, eskatolojik olay esnasında henüz yaşamakta olanların akıbeti noktasında şunları söylüyor:

"İmdi ey kardeşler, et ve kan Allah'ın melekutunu miras alamaz; çürüme de çürümezliği miras alamaz diyorum. İşte size bir sır söylüyorum: Hepimiz uyumayacağız, fakat son boruda hepimiz bir anda, bir göz kırpmasında değiştirileceğiz. Çünkü boru çalınacak ve ölümler çürümez olarak dirilecekler ve biz değiştirileceğiz. Çünkü bu çürüten varlığımız çürümezliği; ölümlü varlığımız ise ölümsüzlüğü giyinmelidir. Çürüten ve ölümlü olan varlığımız, çürümezliği ve ölümsüzlüğü giyinince, "ölüm yok edildi, zafer kazanıldı" diye yazılmış olan söz yerine gelicektir".⁷⁰

Pavlus burada prensip olarak "**et ve kanın çürümezliğe ulaşamayacağını**" belirtmektedir. Kitab-ı Mukaddes'de "**et**" genellikle ölümlü ve çürümeye mahkum olan insanlığa işaret etmektedir.⁷¹ Pavlus zamanında daha ziyade "**et ve kan**" denilirdi fakat manâ aynıydı. O, bu konuyu şöyle yorumluyordu: İnsanlık kendi bütünlüğü içinde tabiatı itibariyle çürüyücüdür. Fakat Tanrı'nın Krallığı, çürümez varlıklardan oluşacaktır. Bu sebeple biz bu krallığa katılabiliriz, hepimizin "çürümezliği giyinmemiz" gerekmektedir. Böylece, eskatolojik olay sırasında "canlandırıcı soluk" özelliği taşıyan Mesih'in aksiyonu sayesinde sadece çürümemiş ölümler dirilecek değil, henüz yaşamakta olanlar da ânî olarak bir biçim değişikliğine uğrayacaklar ve onların topraktan olanları semâvî maddeden olanlara dönüşeceklerdir.⁷²

Eskatolojik Dünya

Eskatolojik süreç, Mesih'in yeryüzüne dönüşü ile başlayacaktır. Buna göre tüm insanlık salt semâvî bir tabiata girebilmek için kendi "topraksal" tabiatını terketmiş olacaktır. İnsanın cevheri "semâvî" bir hal alacaktır. Nitekim Pavlus mektubunda "semâvî bedenler var, dünyevî bedenler de var. Semâvî olanların görkemi başka, dünyevî olanlarınkı başkadır. Güneşin görkemi başka, ayın görkemi başka, yıldızların

68 Tekvin, 2:7.

69 Tekvin, 3:19.

70 Korintos I, 15:50-54.

71 Bkz. Tekvin, 6:3; İşaya, 40: 8.

72 Boismard, a.g.e., s. 64-65.

görkemi başkadır. Görkemde yıldız, yıldızdan farklıdır. Ölülerin dirilişi de böyledir. Beden çürümeye mahkum olarak gömülür, çürümez olarak diriltilir"⁷³ diyerek "biz güneş, ay ve yıldızlar gibi semâvî varlıklar olarak dirileceğiz" demek istemektedir.

Eskatoloji ile ilgilenen bazı araştırmacılar, Ruh'un bedenden ayrılıp yıldızlar dünyasında ikamet edeceği ile ilgili geleneksel bazı mezar yazılarından bahsetmektedirler. Bunlardan Corcyre'de⁷⁴ bulunan ve İ.S. II. yüzyıla ait olan en ilginçini Festugiere isimli araştırmacı şu şekilde kaydetmektedir:

"Kırk yaşında iken bedenim toprağa bırakıldı ve ben yıldızlarla parıldaayan göğü kazandım".⁷⁵

Thasos isimli birisinin mezarında şöyle bir yazı bulunmaktadır: "Ruh, tanrıların kılavuzluğunda yıldızların yanına gitti ve ermişlerin kutsal korosuna katıldı".⁷⁶

Bu yazılardan çoğuna göre ruh, ikamet etmek için yıldızlar dünyasına katılacaktır. Fakat bunların dışında bazı kayıtlar, daha belirgin bir inancın olduğunu ortaya koymaktadır. Mesela bunlardan birine göre, ölümden sonra insan, ruhu ile bedeni arasında hiç bir farklılık kalmaksızın yıldıza dönüşür. Amorgos isimli birine ait bir mezar taşında ise şöyle denilmektedir: "Anneciğim sakın benim için ağlama. Hem niçin ağlayacaksın ki? Aksine beni yücelt. Zira ben akşam olur olmaz görünen bir yıldız oldum".

Aynı konuyla ilgili olarak Trygée isimli bir köle ve efendisi arasında geçen bir konuşma da kayıtlara şu şekilde geçmiştir:

-Biz öldükten sonra yıldızlar mı oluruz?

-Bu aynen doğrudur.

-Şu anda oradaki hangi yıldızdır, Chios'lu⁷⁷ İon mu?

-Evet oradaki odur.⁷⁸

Festugiere'e göre, Yeni Pisagorizm'in etkisiyle yıldızsal ölümsüzlüğe işaret etmekte olan felsefi kaynaklı bu tür yazılar, ilk Hıristiyanlık çevrelerinde çokca yaygın olan bir inanç idi.⁷⁹

İnsanlığın semâvî geleceği fikri, esasında Yahudi düşüncesine de pek yabancı değildir. Zira Makkabilerin Dördüncü Kitabında, Antakyalı Epiphane tarafından

73 Korintos I, 15:40-41.

74 İ.Ö. VIII. yüzyıldan itibaren Korintosluların sömürgesi altına giren İonya Denizi adası. Bugünkü Corfou.

75 A.j.Festugiere, *L'ideal Religieux des Grecs et L'Evangile* (Etudes Biblique), Paris 1932, s. 148.

76 Fustugiere, a.g.e., s. 151.

77 Ege denizinde bir Yunan adası.

78 Festugiere, a.g.e., s. 150.

79 Festugiere, a.g.e., s. 149.

şehid edilen yedi kardeşin annesi ile ilgili şöyle bir medhiye bulunmaktadır: "Gökteki ay ve yıldızlar senin kadar görkemli değildir. Yıldızlara benzeyen yedi oğluna, dindarlığa doğru senin ışığıyla yol gösterildi. Tanrı'daki görkemliliği sen oluşturduğun, sen onlarla göğe yerleştin".⁸⁰

Netice itibarıyla şunu söyleyebiliriz ki, Pavlus'un düşünce seyri içerisinde eskatolojik krallık aşama aşama gerçekleşmektedir. Sonraları bazı değişiklikler geçirse de Selanikilere Birinci Mektubunda bu krallığın yeryüzünde olduğu belirtilmektedir. Yeryüzüne ait bu krallık, Mesih'in dönüşü ve kendi dünyevî krallığı içine varışıyla başlamış olacaktır. Korintoslulara Birinci Mektuba göre⁸¹ yeryüzünde gerçekleşmiş olacak olan bu krallık, Mesih'in dönüşüyle belirmiş olacaktır, ancak bunun belirli bir zamanı yoktur. Bir gün Mesih oraya gelecek ve ölüm kesin olarak muzaffer olduğu zaman Baba'sına ait krallığı kuracaktır. Ancak mektubunun daha sonraki satırlarında⁸² Pavlus artık yeryüzüne ait bir krallıktan bahsetmemektedir. "Mesih'in dönüşü" manasına gelen "**Paraosic**" terimi Pavlus tarafından kesin olarak kullanılmamaktadır. Eskatolojik krallık, yıldızların bulunduğu gökte gerçekleşecektir. Çok daha sonra yazdığı Koloselilere Mektubunda ise bu krallık Tanrı'da olacaktır. "Mesih'le birlikte dirildiğinize göre, gökteki değerlerin ardından gidin. Mesih orada Tanrı'nın sağında oturuyor. Yeryüzündeki değil, gökteki değerleri düşünün. Çünkü siz öldünüz, yaşamınız da Mesih'le birlikte Tanrı'da saklıdır"⁸³ cümleleri bu şekilde yorumlanmaktadır.

Platoncu Türden Bir Antropoloji

Ruh'u bedenden ayırmayan yahudi antropolojisi düşüncesine göre, insan öldükten sonra koyulaşmamış bir gölge olarak Şeol'e iner, toprak içinde tamamen görünmez olmaz,⁸⁴ ancak onun artık hiç bir kişiliği kalmaz. Pavlus Korintoslulara İkinci Mektubunda buna benzer bir hususu şöyle dile getirmektedir:

"Biliyoruz ki, içinde yaşadığımız bu dünya çadırı⁸⁵ yıkılırsa, göklerde Tanrı'nın bize sağladığı bir konut, elle yapılmamış ve sonsuza dek kalacak bir evimiz vardır. Şimdiyse semâvî evimizi giyinmeyi özleyerek inliyoruz. Onu giyinirsek çıplak kalmayız. Dünyevî bedende yaşayan bizler ağır bir yük altında inliyoruz. Asıl istediğimiz soyunmak değil, giyinmektir. Öyle ki, ölümlü olan, hayat tarafından yutul-

80 Makkabilerin IV. Kitabı, 17:15.

81 Korintos I, 15:22-28.

82 Korintos I, 15:51-54.

83 Kolosî, 3:1-4.

84 Tekvin, 3:19.

85 İncil yorumcuları buradaki dünya çadırı sözüyle "beden"i kastetmektedirler.

sun... Şunu biliyoruz ki, bu bedende yaşadığımız müddetçe Rab'den uzaktayız. Gözle görülene değil, imana dayanarak yaşarız. Cesaretimiz vardır diyorum ve bedenden uzakta, Rabb'in yanında olmayı yeğleriz. Bu nedenle ister bedende yaşayalım, ister bedenden uzak olalım, emelimiz Rabb'i hoşnut etmektir. Çünkü bedende yaşarken gerek iyi, gerek kötü, yaptıklarımızın karşılığını almak için her birimizin Mesih'in yargı kürsüsü önünde görünmesi gerekir ".⁸⁶

Dom Jacques Dupont'un da belirttiği gibi Korintoslulara İkinci Mektubu'nun dördüncü babından itibaren Pavlus Grek felsefesi terimlerini ihtiva eden bir ifade tarzı kullanmaktadır. Mesela "cesaret etmek" fiili manasına Grekçe "tharrein" terimini kullanmaktadır. Esasında bu, Stoacıların gözde bir kelimesiydi, fakat ölüm problemi ile ilişkili olarak Platon'un ifadeleri arasında da bulunmaktadır. Phedon'a göre ruh ölümsüzdür ve yok olmayan bir özelliğe sahiptir. O bu hususu felsefeden öğrenmiştir. Bazı yazarlar bu noktada platoncu felsefeden etkilenmişlerdir. Mesela, İskenderiyeli Philon'un yazılarında bu açıkça görülmektedir: "Gerçekten bilge kişinin tüm ruhu göğü yurt olarak, yeri ise sürgün yeri olarak kabul etmiştir. O kendi ruhunu bilgeliğin makamı olarak ve bedene yabancı olarak değerlendirmektedir. Aynı zamanda bu beden içinde yabancı olarak yaşanıldığına inanmaktadır (*ôî kai parepidemein oictai*)". Başka bir yerde ise şöyle geçmektedir: "Ey faziletli insan, Tanrı kendi vatanındaki gibi beden içinde ikamet etmeye izin vermez, fakat orada ancak yabancı bir vatanda gibi ikamet etmeye izin verir". Philon ayrıca şunu belirtmektedir: "Musa'ya göre bilge kişiler semâvî bölgeyi yurt edinirler ki onlar bu bölgenin vatan-daşlarıdır, dünya ise onlar için yabancıdır ve onlar orada misafirdirler".⁸⁷

Pavlus'un yukarıda sözkonusu edilen sözlerinin net olarak felsefi bir yönü vardır ve özellikle de platoncu felsefenin etkisinde kalmıştır. O, ruh ve beden arasında bir farkın olduğunu kabul etmekte ve şunları söylemeye çalışmaktadır: "Biz bedenimiz içinde sürgün ve Tanrı'dan uzak olarak yaşıyoruz ve Rabb'in yanında ikamet etmeye gitmek için bedeni terk ediyoruz. Bedenimiz geçici bir ikamet yeridir ki öldüğümüz zaman onu terk ederiz. Bunun için kişiliğimizi kaybetmeyiz, çünkü biz Mesih'in yanında ikamet etmeye gideceğiz". Pavlus burada açıkça ruh'tan söz etmemekte fakat insanda, bedenden ayrılacak olan psşik bir hayat prensibini tasavvur etmektedir. Bu, Grek felsefesinin kendisinden söz ettiği ruh olabilir.⁸⁸ Filipililere Mektubunda da Pavlus'un aynı düşünceyi tekrarladığı görülmektedir. Burada "et" kelimesini "beden" manasında kullanmıştır. Şöyle ki: "Çünkü yaşamak benim için Mesih'tir ve

86 Korintos II, 5:6-8.

87 Dupont, a.g.e., s. 159.

88 Boismarde, a.g.e., s. 110.

ölmek kazançtır. Eğer bu dünyada yaşamaya devam edersem, yararlı işler yapacağım. Ama hangisini seçeceğimi bilemiyorum. İki seçenek arasında kaldım. Fakat ikisinden de sıkılıyorum, bu dünyadan ayrılmayı ve Mesih ile beraber bulunmayı arzuluyorum. Çünkü bu daha evlâdır. Fakat bu dünyada kalmaklığım sizin için daha lüzumludur".⁸⁹

Ölüm Korkusu

Korintoslulara İkinci Mektubu'nda Pavlus'un bu konuyla ilgili olarak verdiği bilgiler farklı yorumlara sebep olmuştur. Bu metinler şunlardır:

"Çünkü biliriz ki, eğer dünya çadırı evimiz yıkılırsa, göklerde Allah'tan bir binamız ve el ile yapılmamış ebedi bir evimiz vardır. Çünkü gökten olan meskenimizi giyinmeyi özleyerek gerçekten bunda ah çekiyoruz. Hiç olmazsa giyinmiş olursak, çıplak bulunmayız. Çünkü bu çadırda bulunan bizler yük altında olarak ah çekiyoruz, çünkü soyunmak değil, ancak giyinmek istiyoruz, tâ ki, fânî olan hayat tarafından yutulsun".⁹⁰

Bu cümleleri anlamak için Pavlus'un Korintoslulara Birinci mektubundaki şu sözlere yeniden bakmak gerekir:

"İşte size bir sır söylüyorum: Hepimiz uyumayacağız, fakat son boruda hepimiz bir anda, bir göz kırpmasında değiştirileceğiz. Çünkü boru çalınacak ve ölümler çürümez olarak dirilecekler ve biz değiştirileceğiz. Çünkü bu çürütücü çürümezliği ve bu ölücü ölmezliği giymek gerekir. Fakat bu çürütücü çürümezliği ve ölücü ölmezliği giymiş olunca, yazılmış olan kelimeler o zaman vâkı olacaktır: Ölüm zaferde yutuldu".⁹¹

Pavlus, Mesih'in yeni dünyayı karakterize edecek büyük değişikliği gerçekleştirmek için tekrar geleceği zaman hayatta olmayı her zaman ümit etmektedir. Çürümeye müsait ve ölümlü olan herkes, çürümezliği ve ölümsüzlüğü giyecek, her ne olursa olsun ölüm kesinlikle muzaffer olacaktır. Bu ümit, "hiç olmazsa giyinmiş olursak, çıplak bulunmayız" sözüyle açıklanmaktadır. "Çıplak" (**gumnos**) sıfatı, ruh'un bedenden ayrılmasını belirtmek için platoncu felsefe tarafından kullanılan teknik bir kelimedir. Tıpkı Platon'un, Cratyle (403 D)'deki şu sözü gibi: "İnsanlar Pluton'u bedenden sıyrılmış bir şekilde bulacaklarından korkmaktadırlar (*gumne tou sômatos*)". İskenderiyeli Philon da "çıplak ve bedensiz" (*gumne kai asômatos*) sıfatlarını yan yana kullanmıştır. Pavlus'un da mektubunda söylemek istediği şudur: "Keşke eskatolojik olay anında hiç olmazsa bedenimizi giyinmiş olsak da, ölümlerin yaptığı gibi onu terketmiş olmasak".⁹²

89 Filipelilere Mektup, 1:21-23.

90 Korintos II, 5:1-4.

91 Korintos I, 15:51-54.

92 Bkz., Leg. Alleg. II, 59'den naklen Boismarde, a.g.e., s. 116.

Teologlardan bazıları, Pavlus'un, mektuplarında dile getirdiği bu gibi hususlardan onun ölümden korktuğu anlamını çıkarmaktadırlar. Ölümün kendisi için Mesih ile beraber yaşamaya vesile olacağını bilmesine rağmen, yine de böyle bir korku taşıdığını ileri sürmektedirler⁹³. Ölüm, varlıktan tamamıyla bir kopuşu ihtiva etmektedir, çünkü ölüm ile, ruh bedenden ayrılmaktadır. Bunun için Pavlus bu kopuştan çekinmektedir. Eğer o eskatolojik olay anında henüz yaşamakta olursa, ölümlü bedeninin üzerine ölümsüz bedenini giymeyi, onu terketmeden, ölümlü vücudu hemen ölümsüz bir vücuda dönüştürmeyi arzu etmektedir.⁹⁴

SONUÇ

Pavlus'un "ölülerin dirilişi ve ruh'un ölümsüzlüğü" noktasında vermiş olduğu bilgilerin sentezini yaparak konuyu neticelendirmekte fayda vardır. Pavlus önce iki konuyu ele almaktadır. Bunlardan biri eskatolojik olay anında henüz yaşamakta olacak olanlar, diğeri ise bu olay vukua gelmezden önce ölmüş olacak olanlar. Yaşamakta olacak olanlar noktasında şu tutumu benimsemektedir: Hepsi biçim değişikliğine uğrayacaklar, çürüyebilirlik ve ölümlülük özelliğine sahip olan vücutları bir anda çürümezlik ve ölümsüzlük özelliğine bürünecektir. Ancak ölmüş olacak olanlar hakkında Pavlusun tutumu değişmektedir. Korintoslulara Birinci Mektubu'nun 15: 35-54. cümleleri insanın psikosomatik birliğini öngören ve Tekvin 2:7. metne dayalı bir yahudi antropolojisini ihsas ettirmektedir.⁹⁵ Yahudi antropolojisi ile ilgili cümlede, ölümden insanın pek koyulaşmamış bir gölge olarak Şeol'e ineceği ve kendisinden çıkmış olduğu toprağa döneceği⁹⁶ vurgulanmaktadır. Mesih'in dönüşü sırasında görkemli ve çürümezlik özelliğine sahip olan insan, Tekvin 2:7'de belirtilen diriltici ruh (*pneuma*) rolünü oynayan Mesih'in aksiyonu altında dirilecektir. Pavlus, vaftiz ile insanın diriltici ruh olan Mesih ile bütünleştiğini, onu adeta bedenine giydiğini belirtmektedir. İnsanın bir ruh ve bir bedenden oluştuğunu savunan Platoncu Felsefe'den de etkilenmiştir. Dünya hayatının sonunda insanın sadece bedeni toprakta erir. Ruh'a gelince, o ölümsüzdür,⁹⁷ fakat o, Mesih'e katılmak için çürüyebilirlik özelliğine sahip olan bu bedeni terkeder.⁹⁸ Ama bununla birlikte Platon'un aksine Pavlus ruh'un, göklerde kendisini bekleyen çürümez bir bedeni bulacağını kabul etmektedir.⁹⁹

93 Bkz., Korintos II, 5: 6,8.

94 Bkz., Korintos II, 5: 6-8.

95 Boismarde, a.g.e., s. 116.

96 Ayr. bkz., Bilgelik Kitabı, 15: 8, 11, 16.

97 Tekvin, 3:19.

98 Korintos II, 5: 5.

99 Korintos II, 5: 6-8.